

משיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ וירא, כ"ף מרחשון, ה'תשל"ו

יוצא לאור לש"פ חיי-שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

משה הלוי בן פעשא לאה

מנוחה קריינדל בת אסתר

וכל יוצאי חלציהם שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ולהצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

בס"ד. משיחות ש"פ וירא, כ' מרחשון, ה'תשל"ו.

בנדוד"ד: בכדי צו וויסן אָז מען דאַרף דרשנען די אותיות אי"ו – וואָלט געווען גענוג אָז עס זאָל זיין אַ נקודה בלויז אויפן למ"ד, וואָס דאָן וואָלט מען געדרשנט די אותיות אי"ו מצד דעם כלל שכשהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב, איז צוליב וואָס דאַרף מען דעם ניקוד אויף דריי אותיות?

ד) אברהם האָט זיך געפונען מיט די מלאכים די גאַנצע צייט, איז ווי איז שייך אַז זיי זאָלן פרעגן „איו (אברהם)“?

ה) (נוסף אויף די שאלות וועלכע שטעלן זיך על אתר, איז דאָ פאַראַן אויך אַ שאלה וועלכע עס ווערט באַ אַ ווייטערדיקע רש"י): אויף „ולא ידע בשכבה ובקומה“ זאָגט רש"י „ובקומה.. נקוד לומר שבקומה ידע“. זעט מען דאָך דערפון, אַז ניקוד קומט צו עוּמק זיין דעם וואָרט, איז ווי שטימט עס מיטן כלל וואָס רש"י זאָגט דאָ אַז בשעת די נקודה רבה על הכתב „אתה דורש הנקודה“?

ב. דערנאָך איז רש"י ממשיך (אין זעלבן ד"ה): „בב"מ⁵ אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה. אמר ר' יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה.“

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק: א) „יודעים היו.. כדי לחבבה.. כדי לשגר לה כו“ איז אַ ביאור (ניט אויף

א. אין פסוק „ויאמרו אליו אי' שרה אשתך גו“ איז רש"י מעתיק די ווערטער „ויאמרו אליו“ און איז מפרש: „נקוד על אי"ו שבאליו ותניא רשב"א כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו' וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו איז אברהם. למדנו שישאל אדם באכסניא שלו באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש“ (און דערנאָך איז רש"י ממשיך „כב"ט אומרים כו"ב).

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק: א) רש"י פירוש איז דאָך לכאורה בלויז אויפן וואָרט „אליו“ (נקוד על אי"ו שבאליו) – פאַרוואָס איז ער מעתיק אויך דעם וואָרט „ויאמרו“?

ב) רש"י בריינגט דעם נאָמען פון בעל המאמר, נאָר ווען דאָס גיט צו בהבנת הענין – וואָס פאַר אַ תוספת הבנה קומט צו דורכן זאָגן אַז דעם כלל („כל מקום שהכתב כו“) האָט געזאָגט רשב"א?

ג) וויבאלד אַז „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב“ – דאַרף [מען] דאָך קיין מאָל ניט מרבה זיין נקודות ביז עס זאָל זיין „הנקודה רבה“ (בכדי צו דרשנען די אותיות המנוקות), עס איז דאָך גענוג מנקד זיין דעם מיעוט אותיות וועלכע מען דאַרף ניט דרשנען, וואָלט מען געדרשנט די אַנדערע אותיות?

3) שם יט, לג.
4) וראה לקמן ס"ה.
5) פז, א.

1) פרשתנו יח, ט.
2) ב"ר פמ"ח, טו.

בס"ד, משיחות ש"פ וירא, כ' מ"ח, השל"ו. הנחה בלתי פוגה.

א. אין פסוק „ויאמרו אליו אי' שרה אשתך גו“ (יה, ט), איז רש"י מעתיק די ווערטער „ויאמרו אליו“ און איז מפרש: „נקוד על אי"ו שבאליו ותניא רשב"א אומר כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו איז אברהם. למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש“ (און דערנאָך איז רש"י ממשיך „כב"ט אומרים כו"ב, כדלקמן ס"ב).

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק:

א) רש"י פירוש איז דאָך לכאורה בלויז אויפן וואָרט „אליו“ (נקוד על אי"ו שבאליו) – פאַרוואָס איז ער מעתיק אויך דעם וואָרט „ויאמרו“? ב) רש"י בריינגט דעם נאָמען פון בעל המאמר, סיידן דאָס גיט צו בהבנת הענין – וואָס פאַר אַ תוספת הבנה קומט צו דורכן זאָגן אַז דעם כלל („כל מקום שהכתב כו“) האָט געזאָגט רשב"א?

ג) וויבאלד אַז „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב“ – דאַרף דאָך קיין מאָל ניט זיין „הנקודה רבה“ (בכדי צו דרשנען די אותיות המנוקות), איז דאָס ווען עס וואָלט געווען בלויז אי"ו שבאליו (און דערנאָך איז רש"י ממשיך „כב"ט אומרים כו"ב). האָט געזאָגט רשב"א?

ד) אברהם האָט זיך געפונען מיט די מלאכים די גאַנצע צייט, איז ווי איז שייך אַז זיי זאָלן פרעגן „איו (אברהם)“? ה) (נוסף אויף די שאלות וועלכע שטעלן זיך על אתר, איז דאָ פאַראַן אויך אַ שאלה פון אַ ווייטערדיקע רש"י): אויף „ולא ידע בשכבה ובקומה“ (יט, לג) זאָגט רש"י „ובקומה.. נקוד לומר שבקומה ידע“. זעט מען דאָך דערפון, אַז ניקוד קומט צו עוּמק זיין דעם וואָרט (וראה לקמן סעיף ה'), איז ווי שטימט עס מיטן כלל וואָס רש"י זאָגט דאָ אַז בשעת די נקודה רבה על הכתב „אתה דורש הנקודה“?

ב. דערנאָך איז רש"י ממשיך (אין זעלבן ד"ה): „בב"מ אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה. אמר ריב"ח כדי לשגר לה כוס של ברכה.“ איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק: א) „יודעים היו.. כדי לחבבה.. כדי לשגר לה כו“ איז אַ ביאור (ניט אויף „נקוד על אי"ו“, נאר) אויף דעם וואָס די מלאכים האבן געפרעגט „אי' שרה אשתך“ – האָט דאָך רש"י געדארפט עס שרייבן אין אַ באזונדער ד"ה, פאַרוואָס שרייבט ער עס בהמשך צו זיין פירוש „נקוד על אי"ו“? די קשיא איז נאָך שטארקער: „שאף לשרה שאלו כו“ איז לכאורה אַ ענין פון היפוך הצניעות, ובמילא קומט אויס אַז דאָס וואָס רש"י בריינגט פון ב"מ

„נקוד על אי"ו, נאָר) אויף דעם וואָס די מלאכים האָבן געפרעגט „אי' שרה אשתך" – האָט דאָך רש"י געדאַרפט עס שרייבן אין אַ באַזונדער ד"ה, און ניט בהמשך צו זיין פירוש פון „נקוד על אי"ו"?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: די התחלה „שאף לשרה שאלו כו" איז לכאורה אַ ענין פון היפך הצניעות, ובמילא קומט אויס אַז דאָס וואָס רש"י בריינגט פון ב"מ „שצנועה היתה" איז גאָר בסתירה צו „שאף לשרה שאלו כו" – און רש"י שרייבט ביידע ענינים בהמשך זה לזה?

(ב) צוליב וואָס איז רש"י מציין אַז „יודעים היו כו" שטייט אין ב"מ?

(ג) צוליב וואָס זאָגט רש"י אַז „כדי לשגר כו" האָט געזאָגט ריב"ח?

(ד) צוליב וואָס האָבן די מלאכים גע- דאַרפט שיקן שרה'ן פון זייער כוס של ברכה – ובפרט נאָך אַז דאָס איז לכאורה אַ ענין פון היפך הצניעות – אברהם האָט דאָך איר געקענט געבן פון זיין כוס של ברכה?

(ה) פריער שטייט אַז אברהם האָט זיי געגעבן „חמאה וחלב ובן הבקר" – עס ווערט אָבער ניט דערמאָנט אַז ער האָט זיי געגעבן וויין. איז פון [וואָנען] איז געקומען וויין?! ובפרט אַז רש"י זאָגט מיט אַ פשיטות אַז זיי האָבן געדאַרפט שיקען פון כוס של ברכה?

(ו) רש"י זאָגט דאָ דריי טעמים אויף דעם וואָס די מלאכים האָבן געפרעגט „אי' שרה גו"י": (א) „שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה", (ב)

„להודיע שצנועה היתה כו", (ג) „כדי לשגר לה כו". איז ניט מובן: פאַרוואָס מוז מען האָבן דריי טעמים און ס'איז ניט מספיק איין טעם?

(ז) רש"י האָט שוין געזאָגט פריער „לבשר את שרה".

און רש"י'ס הכרח אויף דעם – איז מובן בפשטות: אברהם איז דאָך שוין נתבשר געוואָרן פריער אַז שרה וועט האָבן אַ זון, מוז מען דעריבער זאָגן, אַז דער מלאך איז געקומען „לבשר את שרה".

איז לאחרי ווי רש"י האָט שוין גע- זאָגט פריער „לבשר את שרה" – איז דאָך פאַרשטאַנדיק בפשטות אַז דער פרעגן „אי' שרה אשתך" איז געווען צו מבשר זיין איר [און ווי עס שטייט גלייך וויי- טער] „ויאמר גו' והנה בן לשרה אשתך, ושרה שומעת גו"י". איז צוליב וואָס דאַרף רש"י זאָגן טעמים (און אַנדערע טעמים) אויף זייער פרעגן „אי' שרה אשתך" – בשעת אַז דער טעם דערפון איז מובן בפשטות?

(ח) די דריי טעמים וועלכע רש"י בריינגט – זיינען דריי באַזונדערע טעמים וואָס האָבן ניט קיין שייכות איינער צום צווייטן

[און נאָך מער: דער טעם „שישאל

(7) שם, ב.

(8) לך יז, טז, יט. כא.

(9) יח, יו"ד.

ן

[יום שלישי דסליחות, השי"ת]

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה והצלחה במילוי שליחותו.

לפלא שלא הודיע מנסיעתו ומביאתו שלום. גם איך בדעתו אויסניצען ההתערורות די"ן.

הרב דמילדת שליט"א כתב שיתן תשורה לספרי' שלנו כאן כמה מספרי קבלה וכיו"ב. ונא מטובו להיות המסייע בהובאת הדבר לידי פועל שישלחו אותם לכאן כמובן על חשבוני. ות"ח.

ז

[ערב שבת קדש, שבת תשובה תשי"א]

הפי"ן שלו ורשימות התלמידים והמורים שיחיו – קראתי בער"ה על הציון ובר"ה – בחדרו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

בטח יכתוב בפרטיות מעבודתו. ובימי תשרי יפרסם ענין הדא"ח ועי"ד כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ וכו'.

ז

מצילום כתי"ק, בשולי מכתב כללי-פרטי בתאריך זה (נדפס באג"ק ח"ג אגרת תשנ"ג) – אל הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהר"מ שי' שד"ר ליפסקאר (מעקנאס). די"ן: = דימים נוראים.

הרב דמילדת: מהר"ר מאיר אביחצירא. וראה גם אגרת אליו מיום ג' אלול השי"ת – אג"ק שם אגרת תשג (בשולי האגרת): "כפי אשר סיפר לי הרה"ג והרה"ח וכו' מהר"ר בנימין שי' גאָרדצקי הנה נמצאים אצלו כמה ספרים בתורת האמת אשר נתחברו על ידי אביו ואביו זקנו של כת"ר .. ומאד אתענין שיהיו בהספרי' שלנו, ואם יתנם תשורה לאוסף הספרים שלנו הרי תודתי נתונה לו בזה מראש". – בהמשך לזה, ראה אג"ק ח"ד אגרות תשפ"ו. תתכד (ע' עב). תתקמג. וראה גם אג"ק ח"ה אגרת א'רצב. א'רצו (בתחלתה). ובכ"מ.

ז

מצילום כתי"ק, בשולי מכתב כללי-פרטי בתאריך זה (נדפס באג"ק ח"ד אגרת תשסט) – אל הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהר"מ שי' שד"ר ליפסקאר (מעקנאס). הפ"ן שלו ורשימות התלמידים .. קראתי כו': ראה גם אג"ק שם אגרת תשפ"ה (בתחלתה).

ובזה נבקשו להודיענו בפרטות מהפגישה אתו, המצב בקאסאבלאנקה וחוות דעתו בכלל ואדות הצעותינו בפרט.

באיחול כ"ט והצלחה בעבודתו בפרט

מ. שניאורסאהן

ה

בי"ה, כ"א מנחם אב, השי"ת

הרה"ח הווי"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו'

מוהר"מ שי

שלום וברכה!

מכתביו בעתם קבלתי. ותי"ח על שכותב בפרטיות מהמצב שם, וכשיבוא הרה"ח וכו' הרבי"ג שי' לכאן בטח יתבררו כל הפרטים דכאן ג"כ, ובעזה"ש"ת מובטחני שכל אחד ואחד מאתנו יעשה חלקו במילוי שליחות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ שהטיל עליו.

במענה על מכתבו מעש"ק נחמו אם גם ב"ב שי' יסעו אתו, הנה מאחר שהרה"ח וכו' הרבי"ג שי' יבוא לכאן בקרוב – אדחה מעני עד אז, שאז תהי' לי השקפה על הענין, וכן בענין המשכורת. אבל בינתיים, בכל אופן, מאחר שסידור ניירות כו' לוקח זמן ארוך כפי שאני משער, כדאי שישתדל להשיג ניירות גם בעד ב"ב שיחיו: ואח"כ תהי' לו הברירה אם להשתמש בניירות או לנסוע בעצמו.

ברכה בכלל ובהצלחה בעבודתו בקודש בפרט

מ. שניאורסאהן

ובזה נבקשו להודיענו בפרטות מהפגישה אתו: תיאור נלבב מפגישתו אתו (שבעקבותיו ביקש מר יצחק שלום אשר הנמען ינהל את מוסדותיו במקום) רשם הנמען בזכרונותיו (נעתק בתשורה הנ"ל ע' לא ואילך).

ה

נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח.

מוהר"מ: ליפסקאר (ששהה אז – כנראה – בפאריז).

הרב"ג: ה"ר בנימין גאָראַדעצקי.

אם גם ב"ב שי' יסעו אתו: בחזירתו למרוקו. – וראה אג"ק ח"ג אגרת תקנט (כ' שבט תשי"ז): "דעת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ היתה שבתחילה יסע לאפריקא בעצמו, ורק אח"כ יבואו גם ב"ב יחיו לשם". – בפועל התעכבו ב"ב בפאריז עוד כשנה.

משיחות ש"פ וירא, כ' מרחשון, ה'תשל"ו

„אי' שרה אשתך" איז פאַרבונדן¹³ מיט „לבשר את שרה", און דעריבער ווערט שווער וואָס עס שטייט „ויאמרו" לשון רבים: מבשר געווען שרה'ן האָט דאָך נאָר איין מלאך [ווי רש"י איז מדייק פריער? „א"ה לבשר את שרה". וואָס דערפאַר איז¹⁴ אין דעם פסוק שלאח"ז שטייט „ויאמר שוב אשוב גו' והנה בן לשרה אשתך", ויאמר שוב אשוב" בלשון יחיד]. איז פאַרוואָס שטייט דאָ „ויאמרו" לשון רבים, אַז אַלע (דריי) מלאכים האָבן געפרעגט „אי' שרה"?

[ועפ"ז מתורץ, וואָס רש"י איז מעתיק אויך דעם וואָרט „ויאמרו" – וויילע רש"י קומט דאָ מפרש זיין וואָס עס שטייט „ויאמרו" לשון רבים].

און אויף דעם ענטפערט רש"י „למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה" – אַז דאָס וואָס אַלע מלאכים האָבן געפרעגט „אי' שרה אשתך" איז דאָס מצד דערויף וואָס מען דאַרף פרעגן באכסניא לאיש על האשה,

און היות אַז פון „ויאמרו" (לשון רבים) איז מוכרח „שישאל אדם באכסניא שלו" – איז דאָס מכריח צו זאָגן אַז דאָ עכ"פ איז דער ניקוד (אויף אוי שבאליו) שייך צו פשוטו של מקרא [אע"פ אַז בכמה מקומות¹⁵ איז רש"י ניט מפרש דעם ניקוד¹⁶], וואָרום וויבאלד אַז מען דאַרף

אדם באכסניא כו" אויך דער טעם „כדי לשגר כו" זיינען בסתירה (לכאורה) צום טעם „להודיע שצנועה היתה": וואָרום אין טעם „שישאל אדם באכסניא" זאָגט רש"י (ניט נאָר „לאיש על האשה", נאָר אויך) „לאשה על האיש", וואָס דערפאַר איז „אף לשרה שאלו כו" – און דאָס איז דאָך לכאורה בסתירה צו „שצנועה היתה"¹⁰; און אויך „לשגר לה כוס של ברכה" איז לכאורה היפך הצניעות¹¹]

איז פאַרוואָס שרייבט רש"י דריי באַ-זונדערע טעמים [ובפרט נאָך טעמים סותת רים] אין איין המשך (אַן דער הקדמה „דבר אחר וכיו"ב)?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: אין מס' ב"מ⁵ שטייט (לויט אונזער גירסא) „כדי לחבבה כו' ריב"ח אמר כדי לשגר כו", וואָס דער לשון „ריב"ח אמר" (דער נאָמען פון בעל המאמר פאַר דעם וואָרט אמר) ווייזט¹² אַז ריב"ח קריגט אויפן טעם „כדי לחבבה כו" – און רש"י איז משנה און שרייבט „אמר ריב"ח כו", וואָס דער לשון („אמר" פאַר ריב"ח) ווייזט¹² אַז „כדי לשגר כו" קומט בהמשך צו „כדי לחבבה"?

ואע"פ אַז מסתמא האָט רש"י געפונען אַזאָ גירסא – איז אָבער ניט מובן: פאַרוואָס איז רש"י בוחר אַ גירסא בלתי רגילה?

ג. איז דער ביאור בכל הנ"ל:

דאָס וואָס רש"י אַרט אין „ויאמרו אליו" איז:

בפשטות לערנט מען, אַז דער זאָגן

(10) כנ"ל בקושיא הא'.

(11) כנ"ל בקושיא הד'.

(12) ראה שד"ח כללים (ח"א ע' מט וח"ז ע' א'תעה ואילך) וש"נ.

(13) כנ"ל ס"ב בקושיא הז'.

(14) כדפירש"י שם.

(15) לך טז, ה. ועוד*.

(16) ע"ד חסר שבמקרא שרש"י מפרשו רק

במקום שנוגע לפשש"מ (פרשתנו יח, א. יט, א.

(* ראה מס' סופרים פ"ו ה"ג, אדר"ג פל"ד, ד: עשר נקודות בתורה כו"ר.

פרעגן באכסניא (כולל אויך „לאשה על האיש“) – דאָרף מען דאָך זאָגן „שאף לשרה שאלו או אברהם“.

און די שאלה¹⁷ ווי איז שייך זיי זאָלן פרעגן „אוי אברהם“ – אברהם איז דאָך געווען צוזאמען מיט זיי – איז דאָס דאָרף רש"י ניט באַוואַרענען, וויילע ס'איז מובן מעצמו: אין דער צייט וואָס „ואל הבקר רץ אברהם“¹⁸ און ווען ער האָט גערעדט מיט ישמעאל'ן „לחנכו במצוות“¹⁹ – איז די עטליכע מינוט האָבן די מלאכים אויסגענוצט צו פרעגן „אוי אברהם“.

ד. עס בלייבט נאָך אַבער ניט פאַר־שטאַנדיק:

„שישאל אדם באכסניא“ איז דאָך, בפשטות, ע"ד פון שאלת שלום, פרעגן את שלומה²⁰ איז דאָך כלל קיין נפ"מ ניט וואו זי איז – איז פאַרוואָס האָבן די מלאכים געפרעגט „א"י שרה“?

אויף דעם איז רש"י ממשיך „בב"מ אומרים .. כדי לחבבה .. כדי לשגר כו" – אַז דאָס וואָס די מלאכים האָבן אויסגערדיקט דעם „לשאול באכסניא“ אין דעם לשון „א"י שרה“, איז עס „כדי לחבבה כו" און „כדי לשגר כו“.

ה. דערמיט וואָס רש"י בריינגט פון ב"מ „להודיע שצנועה היתה“ – פאַר־ענטפערט ער נאָך אַ שאלה:

אַ וואָרט (אַדער אַן אות) וואָס האָט

אויף זיך אַ ניקוד – ווייזט, אַז דער וואָרט (אַדער אות) איז אַנדערש פון אַנ־דערע ווערטער. אין וואָס באַשטייט די אַנדערשקייט? זאָגן אַז דער ניקוד קומט אינגאַנצן מוחזק זיין – קען מען ניט, אויב אַזוי איז פאַרוואָס שטייט ער געשריבן בכלל? מוז מען זאָגן אַז דער ניקוד מאַכט שוואַכער דעם וואָרט²¹ – און ווי רש"י זאָגט אויף „וישקהו“²²: „נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו“, ע"ז דער צווייטער פירוש „נשקו בכל לבו“ – ניט עשר'ס נשיקה, וואָרום „הלכה“ אַז „עשו שונא ליעקב“.

אַדער נאָך מער: אַז דער ניקוד איז עוקר דעם וואָרט, ווי רש"י זאָגט אויף „ולא ידע בשכבה ובקומה“²³ אַז דער ניקוד אויף „ובקומה ידע“, אַבער, כנ"ל, ער איז אים ניט עוקר לגמרי:

בהמשך צו „ולא ידע בשכבה ובקומה“ דערציילט דער פסוק ווייטער²³ „ויהי ממחרת גו' נשקנו יין גם הלילה גו'“. איז דאָך ניט מובן: וויבאַלד אַז „ובקומה ידע“ – האָט דאָך ניט געדאַרפט זיין „נשקנו יין“? נאָר דער ביאור אין דעם, אַז דאָס וואָס „בקומה ידע“ האָט נאָר לוט ידע, געוואוסט דערפון, אַבער די בנות לוט האָבן געמיינט אַז אויך בקומה לא ידע, און דערפאַר האָבן זיי געזאָגט „נשקנו יין“.

ו. דערפון איז פאַרשטאַנדיק בנוגע לענינו – דער ניקוד על א"ו שבאליו: וויבאַלד די אותיות א"ו זיינען מנוקדות,

(21) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 62.

(22) וישלח לג. ד.

(23) יט, לד.

זה עתה טלגרפתי להרב טולידאנו בקשת זירוז בהשגת הויזא להרב"ג שי.

שנה זו נתמלאו עי' שנה לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – ביב' תמוז. ובל"ס ינצל זה להפיץ המעינות חוצה.

ד

בי"ה. ד תמוז השי"ת

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהור"מ שי

שלום וברכה!

מר יצחק שי' שלום דיבר אתנו תיכף בשונו מקאסאבלאנקא לניו־יאָרק, ומסר לנו פ"ש מכמ"ע, וביקש מאותנו מנהל למוסדותיהם בקאסאבלאנקא ושנשלח למוסדות האלה עוד מנהלים ומדריכים אחדים, ומבטיח שיוכלו המוסדות האלה להתנהג בדרך הישיבות שלנו.

טלגרפתי להרב טולידאנו: מוה"ר רפאל ברוך, מעקנאס. וראה גם (ע"ס התאריכים) אגרת א' ר"ח תמוז השי"ת (נדפסה בקונטרס לש"פ קרח תשע"ב – בה כותב רבינו להנמען ע"ד "השגת הויזא בעד הרב"ג שי": לפי הצעתו, בדעתי לכתוב להרה"ג טאָלעדאָנאָ שי, ונא להודיעני אין וואָס קאָכט ער זיך: נגלה, קבלה, דרוש, רמז?). ספר "בא כח" (תשורה – גאָראָדעצקי, תשע"ו) ע' סא (ח תמוז השי"ת). אג"ק שם אגרת תרמב (י"ד תמוז השי"ת). ספר "בא כח" (תשורה – גאָראָדעצקי, תש"פ) ע' נב (יד תמוז התש"י).

בהשגת הויזא להרב"ג [= לה"ר בנימין גאָראָדעצקי]: ראה גם אג"ק שם אגרות תרכ"תרכא (ע"ד נחיצות "ביקורו במאָראָקאָ עתה", "להיות נוכח בהנחת אבן הפנה לעבודתנו באפריקה"). תרלד*.

ע' שנה .. ביב' תמוז: ראה גם שיחת יום ב' דחג השבועות השי"ת (תו"מ התוועדויות ח"א – השי"ת – ע' 95).

ובל"ס [= ובלי ספק] ינצל זה כו': בזכרונותיו מספר הנמען (נעתק בתשורה הנ"ל ע' כ), כי "אחרי מספר שבועות" להגעתו וייסוד הישיבה במעקנאס – "התחילו להתוסף תלמידים, ואחר חודש ימים היו כבר כארבעים תלמידים. בינתיים שכרתי דירה חדשה בת חמישה חדרים ומרתף, ובי"ב וי"ג תמוז עשינו חגיגת חנוכת הבית וחגיגה ראשונה במרוקן, חג הגאולה .. ברוב פאר והדר".

ד

נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח.

מהור"מ: ליפסקאר, מעקנאס.

מר יצחק שי' שלום: ברקלין, נשיא רשת מוסדות החינוך "אוצר התורה".

וביקש מאותנו מנהל למוסדותיהם בקאסאבלאנקא: ראה גם ספר "בא כח" (תשורה – גאָראָדעצקי, תש"פ) ע' נא (א (בר"ח תמוז) התש"י). ובכ"מ.

ב

בי"ה. ב סיון התשי"י

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מוהר"מ שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכה אייר שקבלתי אתמל — שלחתי אתמל טלגרמה בנוסח זה: להתחיל בעבודה תיכף בהצלחה בברכה מנחם שניאורסאן:

משלח האמצעים יסודר אי"ה בבא ידידנו הרב"ג שי הנה — אשר כפי הנראה אפשר שישהה איזה ימים בפאריז — ואז גייכ נתדבר אתו בפרטות אדות ההצעות של כבו' במכתבו.

אבל עכ"פ אל יתמהמה ויתחיל תיכף ומיד. ויהי בשטומו"צ, למלאות חפץ ורצון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בענין הפצת התורה וחיזוק היהדות.

באיחול קבלת התורה בשמחה ופנימיות והצלחה בעבודתו.

מ. שניאורסאהן

מוסגי"פ הקוני' לחה"ש הבע"ל.

ג

[גי תמוז השי"ת]

בברכת חג הגאולה ואיחול כ"ט והצלחה מרובה בעבודתו בקודש.

ב

נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח.

מוהר"מ: ליפסקאר, מעקנאס.

משלח האמצעים: ראה גם אג"ק ח"ג אגרת תקנט.

הרב"ג: ה"ר בנימין גאָראַדעצקי. וראה אגרת אליו מיום ג' סיון התשי"י — אג"ק שם אגרת תרכ: "הגיעוני שני מכתבים מהרמ"ל שי' ממעקנאס, ומודיע על האפשריות הגדולות שם לפעולות ממשיות תומ"י. ובאשר חושב כי כבוד מע' הוא כבר בברוקלין אינו כותב אליו בכל הענינים האלה לפאריז, וסומך שכמ"ע יראה המכתבים ששולח אילינו. . ובנתיים נא להמציא להנ"ל איזה מזומנים". וראה גם אג"ק שם אגרת תרלד*.

הקוני' לחה"ש: קונטרס עט. נדפס לאח"ז בסה"מ תשי"ע ע' 221 ואילך.

ג

מצילום כתי"ק, בשולי מכתב כללי-פרטי בתאריך זה (נדפס באג"ק ח"ג אגרת תרלז) — אל הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מוהר"מ שי' ליפסקאר (מעקנאס).

ניט אַז די צוויי ענינים וואָס רש"י בריינגט בפירושו „שאף לשרה שאלו כו" (גענומען פון מדרש), און „להודיע שצנועה היתה" (גענומען פון גמרא ב"מ) — זיינען צוויי פירושים הפכים,

דעריבער איז רש"י מקדים (ביים פירוש „יודעים היו כו' שצנועה היתה") „בב"מ אומרים", אַז דער ענין וואָס שטייט אין ב"מ („להודיע שצנועה היתה") איז „אומרים" סתם — דאָס שטימט אליבא דכולי עלמא, אויך אליבא דרשב"א וואָס זאָגט „שאף לשרה שאלו כו";

אויך אַז „להודיע שצנועה היתה" איז אויך אליבא דריב"ח וואָס זאָגט „כדי לשגר לה כו", וויילע אויך „לשגר לה כו" איז ניט בסתירה צו „צנועה היתה" (כדלקמן סי"א וי"ב).

ח. אָבער דער פירוש „להודיע שצנועה היתה כו" איז ניט מספיק, ווייל: אברהם האָט דאָך געוואוסט אַז שרה איז אַ צנועה²⁶, און וויבאלד אַז זיי זיינען געווען מלאכים — האָבן זיי דאָך גע-וואוסט אַז אברהם ווייס דערפון, איז צוליב וואָס האָבן זיי אים געדאַרפט דאָס מודיע זיין.

דעריבער איז רש"י מוסיף, אַז די מלאכים האָבן געהאַט דערביי נאָך אַ טעם — „כדי לשגר לה כוס של ברכה".

אָבער אויך דער טעם אַליין איז ניט מספיק, וויילע וויבאלד אַז „יודעים היו כו' היכן היתה", האָבן זיי דאָך ניט גע-דאַרפט פּרעגן „א"י שרה" — דערפאַר זאָגט רש"י, אַז דאָס וואָס זיי האָבן מאַריך געווען בלשונם און געפרעגט „א"י שרה אשתך" איז בכדי אַז אברהם

ווייזט עס, אַז די שאלה „איו (אברהם)" איז געווען ניט בתוקף כ"כ.

ועפ"ז מתורץ²⁴ וואָס דער ניקוד איז אויף דריי אותיות — אע"פ אַז אויך ווען עס וואָלט געווען אַ ניקוד בלויז אויפן למ"ד וואָלט מען געדרשנט די אותיות אי"ו (וואָרום „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב") — וויילע פון דעם וואָס דער ניקוד איז אויף די אותיות אי"ו, ווייס מען, אַז די שאלה איז אברהם איז געווען ניט בתוקף כ"כ [ועד"ז הוא בכל מקום שהנקודה רבה].

אין וואָס באַשטייט די חלישות אין דער שאלה איז אברהם? איז דאָס פאַר-שטאַנדיק פון דעם וואָס רש"י בריינגט פון ב"מ „להודיע שצנועה היתה": ווי באַלד אַז שרה איז געווען אַ צנועה — איז פאַרשטאַנדיק, אַז די שאלה „איו אברהם" וואָס די מלאכים האָבן געפרעגט באַ שרה'ן איז געווען ניט באופן דפרסום וגילוי, ס'איז געווען באופן פון צניעות.

ועפ"ז מובן, אַז דאָס וואָס רש"י בריינגט פון ב"מ „להודיע שצנועה היתה" איז ניט נאָר וואָס דאָס איז ניט בסתירה צו „שאף לשרה שאלו איז אברהם"²⁵ נאָר אדרבה: דוקא דורך דעם ווערט מבואר וואָס די אותיות אי"ו זיינען מנוקדות.

ז. דער טעם פון דעם וואָס ביים פירוש „יודעים היו כו' להודיע שצנועה היתה" איז רש"י מקדים „בב"מ אומרים" ווייל די התחלה און ותניא רשב"א אומר שטייט בבראשית רבה² — זאָגט רש"י אַז דאָס איז ער מוסיף פון ב"מ — און דאָס קומט בהמשך און ערגענצט זה את זה.

24) קושיא הג' דלעיל ס"א.

25) וכקושיא הא' דלעיל ס"ב.

26) פרש"י לך ד' יב, יא.

זָאָל זיי דאַרפן ענטפערן „הנה באהל“
וואָס דאָס דריקט אויס „שצנועה היתה“.

[ועפ"ז יובן מה שאיתא בב"מ שם
„אלא מאי באהל כדי לחבבה כו“ –
דלכאורה אינו מובן²⁷: הרי „באהל“ הוא
מענה אברהם ולא שאלת המלאכים, ולמה
אומר בגמרא „מאי באהל“? והביאור
בזה: כוונת הגמרא ב„מאי באהל“ היא
לזה שהמלאכים האריכו בכדי שאברהם
יצטרך לומר „באהל“. ועל זה מקשה:
מכיון ש„וידענים היו כו' ששרה אמנו
באהל היתה“ למה הוצרכו שאברהם
יאמר להם „באהל“? ומתרג' „כדי לחבבה
כו“.]

נאָר היות אַז דאָס איז ניט מספיק
וויילע אברהם האָט געוואוסט אַז זי איז
אַ צנועה, דערפאַר איז רש"י מוסיף „כדי
לשגר לה כו“.

ט. נאָך אַ ענין אין דעם טעם „כדי
לשגר לה כו“ אויפן טעם „להודיע
שצנועה היתה“:

באַם ענין פון „צנועה היתה“ איז נוגע
נאָר די שלילה – אַז זי איז ניט במקום
הגלוי, ס'איז אָבער ניט נוגע דער חיוב
פון „באהל“. משא"כ לויטן טעם „כדי
לשגר כו“ איז נוגע דער חיוב, דער
אַרט וואו זי געפינט זיך, בכדי צו וויסן
וויזן לשגר.

[ועפ"ז יובן הקשר ד„מאי באהל“²⁸ גם
ל„כדי לשגר כו“²⁹.]

יוד. דאָס וואָס רש"י נעמט אָן בפשי"י
טות אַז זיי האָבן געהאַט כוס של ברכה –
אע"פּ אז אין פסוק ווערט ניט דערמאָנט

(27) וכקושיית התו"ת ס"ק כ"ח.

(28) בב"מ שם.

(29) ראה לעיל ס"ח – בחצ"ר.

אַ אברהם האָט זיי געגעבן וויין³⁰ – איז
מובן בפשטות:

פריער זאָגט רש"י¹⁸ „ג' פרים היו כדי
להאכילן ג' לשונות בחרדל“. ולכאורה:
פון דעם וואָס „ג' פרים היו“ איז מוכח
בלויז „להאכילן בג' לשונות“ – פון
וואָנען נעמט רש"י „בחרדל“? נאָר
דאָס איז מובן בפשטות: וויבאַלד אַז
אברהם [האָט] אַזוי פיל מהדר געווען
בהכנסת אורחים: „רץ גו' וימהר גו'“,
אויך – געשחטן פאַר זיי דריי אַקטן
„כדי להאכילן ג' לשונות“, איז מובן
בפשטות [אַז] די לשונות זיינען געווען
בתכלית פון געשמאַקייט – אַז ער האָט
זיי געגעבן בחרדל, און דער פסוק דאַרף
עס ניט מפרש זיין וואָרעם עס איז ניט
אַ ענין בפ"ע.

ועד"ז בנדודי: וויבאַלד אַז אברהם
האָט זיך מצטיין געווען בהכנסת אורחים
– איז מובן בפשטות אַז די עבודה איז
געווען בשלימותה – מוז דאָך זיין אויך
כוס של ברכה.

יא. דער טעם פון דעם וואָס די
מלאכים האָבן געדאַרפט שיקן שרה'ן
פון זייער כוס של ברכה – אע"פּ אַז
לכאורה האָט אברהם געקענט איר געבן
פון זיין כוס של ברכה³¹ – איז אויך
מובן בפשטות:

אברהם איז געווען בתכלית השלימות
בהכנסת אורחים ביז אַז כל ענינו איז
געווען נאָר משמש זיין די מלאכים –
„והוא עומד עליהם [און די מלאכים] ויא" –
כלו"ם⁶, ער האָט ניט געגעסן, איז באַ אים
אויך ניט געווען קיין כוס של ברכה.

(30) כקושיא ה' דלעיל ס"ב.

(31) כקושיא ה' דלעיל ס"ב.

שמחנו לקראת הבשורה כי עלה בעזהשי"ת להשיג את המכתב הדרוש,
ויש התקוה לקבלת רשות הכניסה – ובטח יזדרזו בזה ככל האפשר. גם
המגמה שבנתיים יבקר את מאַרסייל – כפי שהודיענו הרה"ג והרה"ח כו'
הרב"ג שי טובה מאד. ובהקדם האפשרי ודאי יסע אי"ה לאַפריקא (בכתבי
אדות תפקידו באַפריקא, אמנם כוונתי למדינות אפריקה הצפונית, כטוניס,
אַלגיר וכו').

מובן כי יש לסדר בעהשי"ת פרטי הנסיעה והעבודה בשטומו"צ, ואת
ההוצאות אשר בכ"ז ופרנסתו, וכותב אני נידון זה להרב"ג שי ויתדברו יחד.

ולבשו"ט בכ"ז אחכה.

המאחל כ"ט

מ. שניאורסאהן

בפ"ע נשלחה לו החוברת דשני מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

המכתב הדרוש .. לקבלת רשות הכניסה: בזכרונותיו מספר הנמען (עשרים שנה עבודת
הקודש במרוקו, מכנס יע"א .. תש"י-תשכ"ט" – ניר-יאָרְק, תשמ"א. נעתק בתשורה הנ"ל ע'
יח ואילך. וראה גם תולדות חב"ד במרוקו (אה"ק, תשע"ז) פ"א. ספר זכרון (גורודעצקי) ס"ע
57 ואילך), כי כדי להשיג רשות הכניסה (ויזה) למדינת מרוקו נדרש הי' להציג מכתב הזמנה
ממישהו שמתגורר שם, ונלאה למצוא שם וכתובת של איש כזה אשר ממנו יוכל לבקש כנ"ל,
עד שבהיותו בעיר ניצא (לשם נסע בינתיים כדי לפעול לטובת ישיבת תורת – ברינוא) פגש
מישהו שנתן לו את שמו וכתובתו של רב העיר מעקנאס – מוה"ר רפאל ברוך טולידנו, ולאחר
ההתכתבות עמו – שלח עבורו הרב הנ"ל מכתב דרישה והזמנה, אותו צירף לבקשתו
מהקונסול, וכך קיבל – כעבור איזה שבועות – רשות הכניסה למדינה; עם קבלת רשות
הכניסה – הזדרו תיכף ליסוע לשם, ותוך זמן קצר – שלהי אייר תש"י – הגיע למעקנאס,
ופעל מיד להקמת הישיבה במקום. – וראה גם (ע"ד הזיוויו כו' לקבלת רשות הכניסה
ולהתחיל תיכף בעבודת השליחות) אג"ק ח"ג אגרות תקס"ח.ט. תקעב (ע' רנד). תקעח-תקעצ*.

תקפה* (ריש ע' עדר). תרז. ובכ"מ.
מאַרסייל: שם רוכזו ילדי עליית הנוער מצפון אפריקא בדרכם לאהקת"ו, כבאג"ק שם אגרת
תקעא (וראה בהנסמן בהערות שם).

הרב"ג: הי"ר בנימין גאָראַדעצקי, מנהל הלשכה האירופית לעזרת הפליטים וסידורם –
פאַריז.

באַפריקא .. למדינות אפריקה הצפונית: בזכרונותיו מספר הנמען, כי לאחר הביורורים שערך
(עם קבלת האגרות הראשונות בדבר שליחותו לשם) – נתברר לי שאחת המדינות המתאימות
[= מבין מדינות אפריקה הצפונית] היא מדינת מרוקו כו", ולשם הפנה את מאמציו לקבלת
רשות הכניסה.

החוברת דשני מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ: הוא קובץ מכתבים ג (קה"ת, ב' אייר השי"ת),
שכולל שני מכתבים של כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ: א) על דבר ה"מופת ספר תורה של מורנו
הבעש"ט נ"ע" (אג"ק שלו ח"ו אגרת א'תשסט – ע' רפ ואילך); ב) אודות סדר הכנסת ספר
תורה לבית הכנסת (שם אגרת א'תריב – ע' עג ואילך).

הוספה

ב"ה. ו אייר התש"י

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"מ כו' מהור"מ שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה ניסן:

ד' האגרות דלהלן הם למוה"ר מיכאל ליפסקאר (פאריז — מעקנאס), בתקופה הראשונה לשליחותו במדינות צפון אפריקה (— בנוסף לאגרות המפורטות אליו בתקופה זו שנדפסו מכבר באג"ק; ונדפסו כאן מצילום האגרות (אשר נדפסו בתשורה — ריב"ק, תשע"ד). אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ז'תת"ד, ובהנמטן בהערות שם. לחביבותא דמילתא (ולשלימות הענין) מועתק בזה חלק מהאגרת הראשונה אליו בענין זה — בה נתבשר על תפקיד השליחות המיוחדת שהוטלה עליו (אג"ק ח"ג אגרת תקנט — כ' שבט תש"י):

אחד הדברים אשר הואיל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לדבר אתי בימים שלפני ההסתלקות הי' בענין החינוך של ילדי ישראל במדינות אפריקה ליסד שם בעוה"שית סניף מעבודתו החינוכית אשר תפקידו יהי' גם לעזר לאחב"י שי' הדרים באפריקה ביסוד וסידור מוסדות חנוך כשרים — ולתכלית זו גם להכשיר חוג מלמדים משלהם — וגם להשגיח בל יעשה עול לבני הנעורים העולים מהתם לאה"ק ולשמור עליהם שלא ילכדו ח"ו לרשת הכפירה. ואמר לי שבקשר לזה יכתוב אליו שהוא יסע לשם — לאפריקה — לבקר את המצב על אתר לארגן את העבודה ולנהלה שם, ומתפקידו יהי' גם לנהל המשא ומתן התמידי עם הדוֹשָׁאֵינִי המקומי, אשר במשך הזמן יקבלו עליהם את ההוצאות .. עד כאן דברי הרב. בינתים נצחו אראלים כו' ולא בא הדבר בכתיבה. באשר הוחלט להמשיך בעוה"שית את כל העבודה שהתנהלה תחת נשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, ולהתחזק בה עוד ביתר שאת ויתר עז אשר זהו ודאי רצונו הקדוש, הנני בזה להודיעו את כהנ"ל ומבקש אני אותו אשר אם יסכים לקבל עליו המשרה הנ"ל — ואין ספק אצלי אשר יקבלה בשמחה רבה — יודיעני מזה ואכתוב ללשכה בפריז לסדר את הענינים הכרוכים בזה,

ועד שהדוֹשָׁאֵינִי יקבל על עצמו את ההוצאות .. נשלח אי"ה את התקציב הדרוש מכאן. והי' ראשיתן מצער* ואז — כך אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ באחת משיחותיו, כמדומה בשם הבעש"ט* — אחריתך ישגה מאד.

דעת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ היתה שבתחילה יסע לאפריקה בעצמו, ורק אח"כ יבואו גם כ"ב יחיו לשם ...

נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח.
מהור"מ: ליפסקאר, פאריז.

(א) איוב ח, ז.

(ב) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 21.

(ג) ראה גם כש"ט בהוספות ספ"ה ואילן. וש"נ.

משיחות ש"פ וירא, כ' מרחשון, ה'תשל"ו

9

ועפ"ז מתורץ אויך אַז דאָס וואָס זיי האָבן געשיקט שרה'ן פון זייער כוס של ברכה איז ניט געווען קיין ענין פון היפך הצניעות — וואָרום בכדי זי זאל האָבן כוס של ברכה איז ניט געווען קיין אַנדער וועג ווי שיקן איר פון זייער כוס של ברכה. ובפרט אַז זיי האָבן ניט אַליין געגעבן צו שרה'ן, נאָר געשיקט איר («לשגר»).

יב. דער בן חמש למקרא (אויב ער איז אַ תלמיד ממולח) קען דאָך אָבער זאָגן, אַז אַעפ"כ איז עס פאָרט ניט קיין צניעות — דערפאַר זאָגט רש"י, אמר ריב"ח כו"י: ריב"ח זאָגט אין מס' ברכות³² «שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש». ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז שרה האָט דערקענט אַז די אורחים זיינען ניט קיין פשוט'ע מענטשן — און נעמען כוס של ברכה פון אַזוינע מענטשן (וואָס זיינען עכ"פ אַזוי ווי מלאכים), איז ניטאָ דערביי קיין ענין פון היפך הצניעות.

יד. דער ביאור אין דעם וואָס רש"י זאָגט אַז דעם כלל «כל מקום שהכתב רבה על הנקודה כו"י» האָט געזאָגט רשב"א:

דער כלל אַז ווען די נקודה איז רבה על הכתב, «אתה דורש הנקודה» מיינט דאָך [ניט צו שולל זיין דעם פירוש הפשוט, נאָר] אַז נוסף צום פירוש הפשוט, אַז די אותיות המנוקדות זיינען אַ חלק פון גאַנצן וואָרט, איז דער ניקוד שבהם ווייזט אַז זיי זיינען אויך (כאילו ווי) אַ וואָרט בפני עצמו.

דאָס הייסט, אַז אין די אותיות המנוקדות — ובנדו"ד: אותיות אי"ו — זיינען דאָ צוויי ענינים: א) אַ חלק פון וואָרט «אליו». און אין דעם ענין — זיינען די אותיות אי"ו בלויז אַ טפל, וויילע דער עיקר פון וואָרט «אליו», צו אברהם'ן — איז דער למ"ד. ב) אַ וואָרט (ענין) בפני עצמו — «איו».

פרעגט דער בן חמש למקרא (אויב ער איז אַ תלמיד ממולח): ווי איז דאָס אַז די אותיות המנוקדות (אי"ו) וואָס זיינען רבה על הכתב — וועלכע זיינען (אויך) אַ ענין בפני עצמו — זאָלן זיין טפל צו איין אות, צום למ"ד?

יב. דער בן חמש למקרא (אויב ער איז אַ תלמיד ממולח) קען דאָך אָבער זאָגן, אַז אַעפ"כ איז עס פאָרט ניט קיין צניעות — דערפאַר זאָגט רש"י, אמר ריב"ח כו"י: ריב"ח זאָגט אין מס' ברכות³² «שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש». ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז שרה האָט דערקענט אַז די אורחים זיינען ניט קיין פשוט'ע מענטשן — און נעמען כוס של ברכה פון אַזוינע מענטשן (וואָס זיינען עכ"פ אַזוי ווי מלאכים), איז ניטאָ דערביי קיין ענין פון היפך הצניעות.

יג. לאחרי כל הנ"ל פעלט נאָך ביאור:

הגם טאָקע אַז די דריי טעמים זיינען ניט בסתירה זל"ז (און דעריבער קען מען זאָגן, אַז מיטן זאָגן «אין שרה» האָבן די מלאכים געמיינט אַלע דריי טעמים) — פונדעסטוועגן, וויבאַלד ס'איז דריי באַזונדערע טעמים, פאַרוואָס שרייבט זיי רש"י אין איין המשך [און ניט ווי בכל מקום וואו רש"י בריינגט כמה פירושים, אַז אויך ווען די פירושים זיינען ניט בסתירה זאָגט ער «דבר אחר» וכיו"ב]?

איז דער ביאור אין דעם:

דאָס וואָס רש"י זאָגט דריי טעמים

איז די שאלה באַוואָרנט רש"י דער־מיט וואָס דעם כלל (שכשהנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה) האָט גע־זאָגט רשב"א:

רשב"א זאָגט אין מס' ביצה³³: „ממ־לאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא" — אַז אע"פּ וואָס צוליב יו"ט דאַרף זי האָבן בלויז איין פת, מעג זי אופה זיין אַ גאַנצן תנור מיט פת, בכדי (צו ממעט זיין דעם חלל פון תנור, בכדי) אַז דעם פת וואָס זי דאַרף אויף יו"ט זאָל זיין נאפה יפה.

לויט רשב"א איז אַ ריבוי פת ווערט אַ טפל צו איין פת — ע"ד בנדו"ד דריי אותיות אי"ו זיינען אַ טפל צום למ"ד.

טו. פון יינה של תורה שבפירש"י:

בשעת אַ איד באַטראַכט זיך אַז דער זמן וואָס עס גייט באַ אים אַוועק אויף תומ"צ איז בכמות עכ"פּ אַ זמן מועט, דער רוב הזמן גייט באַ אים אַוועק אויף אכו"ש ושינה, עסק פרנסתו וכו', דברי הרשות — קען דאָך אים ווערן קאַלאַמו־טנע אויפן האַרצן, טראַכטנדיק אַז באַ אים איז דאָ אַזאַ גרויסער „חלל", אַ „מקום פנוי" פון תומ"צ.

אויף דעם קומט די הוראה: אויב

(33) יז, א.

די דברי הרשות זיינען „לשם שמים"³⁴, ווערן זיי אויט דברי הרשות נאָר זיי ווערן (אַ טפל צו) תומ"צ, ובדוגמת „ממלאה אשה כל התנור פת כו" — אע"פּ אַז יו"ט מעג מען טאָן נאָר די מלאכות שלצורך יו"ט — וויילע דער גאַנצער תנור פת, וויבאַלד ער קומט בכדי אַז דער פת שלצורך יו"ט זאָל זיין נאפה יפה, ווערט דעריבער דער גאַנצער פת אַ יו"ט־דיקער פת, און דער חלל (התנור) איז אַנגעפילט ניט מיט ענינים של חול נאָר מיט ענינים פון יו"ט.

בשעת אַ איד טוט זיינע דברי הרשות צוליב ענינים פון תומ"צ, בכדי אַז זיין לחם דתורה זאָל זיין נאפה יפה — וע"ד המבואר בלקו"ת³⁵ עה"פ³⁶ „ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד", אַז דער לחם דתורה זאָל זיין אויסגעבאַקט אין די „חמימות (תנור) האהבה הבאה מהתבונ־נות של אחד" — ווערט דאָס אַ הכנה קרובה צום דעם זמן ווען מען וועט ניט דאַרפן אַנקומען צו אפי' וויילע „עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת"³⁷, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(34) בב"מ שם.

(35) בחוקתי מח, ג.

(36) בחוקתי כו, כו.

(37) שבת ל, ב.

ושאלה זו מבהיר רש"י בכך שכלל זה (שכשהנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה) אמר רשב"א:

רשב"א אומר במס' ביצה³³: „ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא" — שאע"פּ שצריכה ליו"ט רק פת אחת, מותר לה לאפות תנור מלא בפת, בכדי (למעט את חלל התנור, בכדי) שהפת הנצרכת ליו"ט תהי' נאפת יפה.

והיינו, שלפי רשב"א נעשית ריבוי פת טפל לפת אחת — ועד"ז בנדו"ד, שג' אותיות אי"ו טפלות ללמ"ד.

טו. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

בשעה שיהודי מתבונן בכך שהזמן שמקדיש לתומ"צ הוא בכמות עכ"פּ זמן מועט, ורוב הזמן עוסק באכו"ש ושינה, עסק פרנסתו וכו', דברי הרשות — יכול הדבר לגרום הרגשת מועקה בלבו, בחשבו אודות גדול ה"חלל", „מקום פנוי" מתומ"צ.

ועל זה באה ההוראה: אם דברי הרשות אלו הם „לשם שמים"³⁴, הרי אינם דברי הרשות אלא נעשים (טפל ל)תומ"צ. ובדוגמת „ממלאה אשה כל התנור פת כו" — אע"פּ שביו"ט מותר לעשות רק מלאכות שלצורך יו"ט — דכיון ש"כל התנור פת" הוא בכדי שהפת שלצורך יו"ט תאפה יפה, נעשית כולה פת של יו"ט, והחלל (התנור) ממולא לא בעניני חול אלא בעניני יו"ט.

בשעה שיהודי עוסק בדברי הרשות שלו לשם ענינים של תומ"צ, בכדי שהלחם דתורה יהי' נאפה יפה — וע"ד המבואר בלקוטי תורה³⁵ על הפסוק³⁶ „ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד", שלחם התורה יהי' נאפה ב"חמימות (תנור) האהבה הבאה מהתבוננות של אחד" — זה נעשה גם הכנה קרובה לזמן שבו לא נצטרך לאפי', לפי ש"עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת"³⁷, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(36) בחוקתי כו, כו.

(37) שבת ל, ב.

(33) יז, א.

(34) אבות פ"ב מ"ב.

(35) בחוקתי מח, ג.

ריב"ח אומר במס' ברכות³² "שהאשה מכרת באורחין יותר מן האישה". ועפ"ז מובן, ששרה הכירה שהאורחים אינם אנשים פשוטים — וקבלת כוס של ברכה מאנשים כאלו (שהם עכ"פ כמו מלאכים) אינה ענין של היפך הצניעות.

יג. לאחריו כל הנ"ל חסר עדיין ביאור:

הן אמת שג' הטעמים אינם בסתירה זה לזה (ולכן אפשר לומר, שבאמירת "אי שרה" התכוונו המלאכים לכל ג' הטעמים) — מ"מ, כיון שהם ג' טעמים נפרדים, מדוע כתבם רש"י בהמשך אחד [ולא כבכל מקום שרש"י מביא כמה פירושים, שגם כאשר הפירושים אינם בסתירה זה לזה — כותב "דבר אחר" וכיו"ב]?

והביאור בזה:

רש"י מביא ג' טעמים (בהמשך אחד) מפני ששלשה מלאכים שאלו זאת — כל אחד בגלל טעם בפ"ע (ע"ד פירוש רש"י בתחלת הפרשה³⁷, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות), כי כל טעם נוגע רק למלאך אחד: לשגר הכוס של ברכה — די במלאך אחד (כפי שרואים בכל כוס של ברכה); גם כדי "לשאול באכסניא" די בכך שמלאך אחד ישאל בשם כולם; ועד"ז "לחבבה על בעלה".

יד. הביאור במ"ש רש"י שהכלל "כל מקום שהכתב רבה על הנקודה כו"א" אמר רשב"א:

הכלל שכשהנקודה רבה על הכתב "אתה דורש הנקודה", תוכנו [לא לשלול את הפירוש הפשוט, אלא] שנוסף על הפירוש הפשוט, שהאותיות המנוקדות הן חלק מתיבה שלימה, מורה הניקוד שבהם שהן גם (כאילו) תיבה בפני עצמה.

ונמצא, שבאותיות המנוקדות — ובנדו"ד: אותיות אי"ו — יש שני ענינים: (א) חלק מתיבת "אליו". ובענין זה — אותיות אי"ו הן טפל בלבד, לפי שעיקר תיבת "אליו" [לאברהם] היא הלמ"ד. (ב) תיבה (ענין) בפני עצמה — "איו".

ועל זה שואל הבן חמש למקרא (אם הוא תלמיד ממולח): איך יתכן שהאותיות המנוקדות (אי"ו) שהן "רבה על הכתב" — שהם (גם) ענין בפני עצמו — יהיו טפלות לאות אחת, ללמ"ד?

בס"ד. משיחות* ש"פ וירא, כ' מרחשון, ה'תשל"ו.

א. על הפסוקי "ויאמרו אליו אי שרה אשתך גו", מעתיק רש"י התיבות "ויאמרו אליו", ומפרש: "נקוד על אי"ו שבאליו, ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו', וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו איו אברהם. למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה, ולאשה על האישה" (ואח"כ ממשיך רש"י: "בב"מ אומרים כו", כדלקמן ס"ב).

ואינו מובן:

(א) פירוש רש"י הוא לכאורה רק על תיבת "אליו" ("נקוד על אי"ו שבאליו") — ולמה מעתיק גם תיבת "ויאמרו"?

(ב) רש"י מביא שם בעל המאמר רק במקום שהדבר מוסיף בהבנת הענין. וא"כ, איזו תוספת הבנה באה כאן באמרו שכלל זה ("כל מקום שהכתב כו") אמר רשב"א?

(ג) כיון ש"כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב" — אין צורך אף פעם להרכיב נקודות עד שתהי' "הנקודה רבה" (בכדי לדרוש האותיות המנוקדות), אלא די לנקוד את מיעוט האותיות שאינן נדרשות, שאז דורשים את שאר האותיות?

בנדו"ד: בכדי לידע שיש לדרוש את אותיות אי"ו — הי' די שתהי' נקודה רק על הלמ"ד, ואז היו דורשים את אותיות אי"ו מצד הכלל שכ"שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב", וא"כ מהו הצורך בניקוד על ג' אותיות?

(ד) אברהם הי' ביחד עם המלאכים במשך כל הזמן, וא"כ, איך שייך שישאלו "איו (אברהם)"?

(ה) (נוסף על השאלות שמתעוררות על אתר, יש גם שאלה שמתעוררת מפירוש רש"י לאח"ז: על הפסוקי "ולא ידע בשכבה ובקומה", מפרש רש"י: "ובקומה .. נקוד לומר שבקומה ידע". ומכאן

(*) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (2) ב"ר פמ"ח, טו.
(באידיש). (3) שם יט, לג.
(1) פרשתנו יח, ט.

מוכח שהניקוד בא לעקור את התיבה, ואיך יתאים זה עם הכלל שאומר רש"י כאן שכאשר "הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה"?

ב. וממשיך רש"י (באותו ד"ה): "בב"מ⁵ אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבבה על בעלה. אמר ר' יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה". ואינו מובן:

א) "יודעים היו .. כדי לחבבה .. כדי לשגר לה כו" הוא ביאור (לא על "נקוד על אי"ו", אלא) על שאלת המלאכים "אי שרה אשתך", וא"כ, הי' רש"י צריך לפרש זאת בד"ה בפני עצמו, ולא בהמשך לפירושו "נקוד על אי"ו"?

והקושיא היא גדולה יותר: ההתחלה "שאף לשרה שאלו כו" היא לכאורה ענין של היפך הצניעות, ונמצא, שמה שמביא רש"י מב"מ "שצנועה היתה" הוא בסתירה לכך ש"אף לשרה שאלו כו". ורש"י כותב שני הענינים בהמשך זה לזה?

ב) לשם מה ציין רש"י ש"יודעים היו כו" נאמר בב"מ?

ג) לשם מה אומר רש"י ש"כדי לשגר כו" — אמר ריב"ח?

ד) מפני מה הוצרכו המלאכים לשגר לשרה מכוס של ברכה שלהם — ובפרט שזהו לכאורה ענין של היפך הצניעות — הרי אברהם הי' יכול ליתן לה מכוס של ברכה שלו?

ה) נאמר לפנ"ז⁶ שאברהם נתן להם "חמאה וחלב וכן הבקר" — אבל לא נזכר שנתן להם יין. וא"כ, מהיכן הגיע יין?! ובפרט שרש"י אומר בפשיטות שהוצרכו לשגר מכוס של ברכה?

ו) רש"י מפרש ג' טעמים על שאלת המלאכים "אי שרה גו":
א) "שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה", (ב) "להודיע שצנועה היתה כו", (ג) "כדי לשגר לה כו". ואינו מובן: מהו הצורך בג' טעמים — למה לא מספיק טעם אחד?

ז) רש"י פירש כבר לעילי "לבשר את שרה".

[בתרגום יונתן ותרגום ירושלמי איתא שהמלאך בא לבשר לאברהם ששרה תלד בן, אבל רש"י אומר שבא "לבשר את שרה".

והכרחו של רש"י על זה — מובן בפשטות: אברהם כבר נתבשר

(4) וראה לקמן ס"ה.

(6) יח, ה.

(7) שם, ב.

ט. עוד ענין בטעם "כדי לשגר לה כו" לגבי הטעם "להודיע שצנועה היתה":

בענין ש"צנועה היתה" נוגע רק השלייה — שאינה במקום הגלוי, אבל לא נוגע החיוב ד"באהל"; משא"כ לפי הטעם "כדי לשגר כו" נוגע החיוב — המקום שבו נמצאת, בכדי לדעת לאן "לשגר לה".

[ועפ"ז יובן הקשר ד"מאי באהל"28 גם ל"כדי לשגר כו"29].

י. ומה שנקט רש"י בפשיטות שהי' להם כוס של ברכה — אע"פ שבפסוק לא נזכר שאברהם נתן להם יין³⁰ — מובן בפשטות:

לעיל פירש רש"י¹⁸ ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל". ולכאורה: מזה ש"ג' פרים היו" מוכח רק "להאכילן בג' לשונות", ומנא לי' לרש"י "בחרדל"? אך הדבר מובן בפשטות: כיון שאברהם הידר כל כך בהכנסת אורחים: "רץ גו' וימהר גו"18, וגם שחט ג' פרים "כדי להאכילן ג' לשונות", הרי מובן בפשטות שהלשונות היו בתכלית העריבות — בחרדל, ואין צורך לפרש זאת בפסוק, כיון שאין זה ענין בפ"ע.

ועד"ז בנדו"ד: כיון שאברהם הצטיין בהכנסת אורחים, הנה מובן בפשטות שהסעודה היתה בשלימותה — מוכרח להיות גם כוס של ברכה.

יא. הטעם שהמלאכים הוצרכו לשגר לשרה מכוס של ברכה שלהם — אע"פ שלכאורה הי' אברהם יכול לשגר לה מכוס של ברכה שלו³¹ — גם מובן בפשטות:

אברהם הי' בתכלית השלימות בהכנסת אורחים, עד שכל ענינו הי' רק לשמש את המלאכים — "והוא עומד עליהם (והמלאכים) ויאכלו", ואילו הוא לא אכל, ולא הי' אצלו גם כוס של ברכה.

ועפ"ז מתורץ גם שבשיגור שרה מכוס של ברכה שלהם לא הי' ענין של היפך הצניעות — כי בכדי שיהי' לה כוס של ברכה לא היתה דרך אחרת מלבד לשגר לה מכוס של ברכה שלהם. ובפרט שלא נתנו בעצמם לשרה, אלא שיגרו לה ("לשגר").

יב. אמנם, הבן חמש למקרא (אם תלמיד ממולח הוא) יכול עדיין לומר שאעפ"כ אין זו צניעות — ולכן כותב רש"י "אמר ריב"ח כו":

(28) בב"מ שם.

(29) ראה לעיל ס"ח — בחצ"ר.

(30) כקושיא הה' דלעיל ס"ב.

(31) כקושיא הד' דלעיל ס"ב.

ז. הטעם שבפירושו "יודעים היו כו' להודיע שצנועה היתה" הקדים רש"י "בב"מ אומרים", הוא, לפי שהתחלה ו"תניא רשב"א אומר" איתא בבראשית רבה². ולכן אומר רש"י שמביא את ההמשך מב"מ דוקא, והדברים באים בהמשך ומשלימים זה את זה (ולא ששני הענינים שמביא רש"י בפירושו — "שאף לשרה שאלו כו'" (מהמדרש), ו"להודיע שצנועה היתה" (מגמרא ב"מ) — הם פירושים הפוכים).

ולכן מקדים רש"י (בפירוש "יודעים היו כו' שצנועה היתה") "בב"מ אומרים" — שענין זה שבב"מ ("להודיע שצנועה היתה") "אומרים" סתם — שמתאים אליבא דכולי עלמא, גם אליבא דרשב"א שאומר "שאף לשרה שאלו כו'";

וכן ש"להודיע שצנועה היתה" הוא גם אליבא דריב"ח שאומר "כדי לשגר לה כו'", לפי שגם "לשגר לה" אינו בסתירה לכך ש"צנועה היתה" (כדלקמן ס"א ו"ב).

ח. אבל הפירוש "להודיע שצנועה היתה כו'" אינו מספיק, כי: אברהם הרי ידע ששרה צנועה היא²⁶, ולהיותם מלאכים — ידעו שאברהם יודע זאת, וא"כ, למה הוצרכו להודיעו זאת?

ולכן מוסיף רש"י, שהי' למלאכים טעם נוסף בדבר — "כדי לשגר לה כוס של ברכה".

אבל גם טעם זה לבדו אינו מספיק, דכיון ש"יודעים היו כו' היכן היתה", לא היו צריכים לשאול "אי' שרה"? — ולכן מבאר רש"י, שהאריכו בלשונם ושאלו "אי' שרה אשתך" כדי שאברהם יצטרך להשיב "הנה באהל" (שזה מדגיש "שצנועה היתה").

[ועפ"ז יובן מה שאיתא בב"מ שם "אלא מאי באהל כדי לחבבה כו'" — דלכאורה אינו מובן²⁷: הרי "באהל" הוא מענה אברהם, ולא שאלת המלאכים, ולמה אומר בגמרא "מאי באהל"? והביאור בזה: כוונת הגמרא ב"מאי באהל" היא לזה שהמלאכים האריכו בכדי שאברהם יצטרך לומר "באהל". ועל זה מקשה: מכיון ש"יודעים היו כו' ששרה אמנו באהל היתה" למה הוצרכו שאברהם יאמר להם "באהל"? ומתקן: "כדי לחבבה כו'"].

אך היות שאין זה מספיק (שהרי אברהם ידע שצנועה היא), לכן מוסיף רש"י "כדי לשגר לה כו'".

(26) פרש"י לך לך יב, יא.

(27) וכקושיית התו"ט ס"ק כ"ח.

לפנ"ז⁸ ששרה תלד בן, ולכן בהכרח לומר שהמלאך בא "לבשר את שרה" [שרה].

וא"כ, לאחר שרש"י אמר כבר לפנ"ז "לבשר את שרה" — הרי מובן בפשטות שהשאלה "אי' שרה אשתך" היא בכדי לבשר לה [וכמ"ש מיד לאח"ז] "ויאמר גו' והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת גו'". וא"כ, מדוע הוצרך לומר טעמים (וטעמים אחרים) על שאלתם "אי' שרה אשתך" — בה בשעה שטעם הדבר מובן בפשטות?

ח) ג' הטעמים שהביא רש"י — הם טעמים נפרדים שאינם שייכים זה לזה,

[ויתירה מזה: הטעם "שישאל אדם באכסניא כו'" והטעם "כדי לשגר כו'" הם בסתירה (לכאורה) לטעם "להודיע שצנועה היתה": כי בטעם "שישאל אדם באכסניא" אומר רש"י (לא רק "לאיש על האשה", אלא גם) "לאשה על האיש", שלכן "אף לשרה שאלו כו'" — שזה לכאורה בסתירה לכך "שצנועה היתה"¹⁰; וגם "לשגר לה כוס של ברכה" הוא לכאורה היפך הצניעות¹¹],

ומדוע כתב רש"י ג' טעמים נפרדים [ובפרט טעמים סותרים] בהמשך אחד (ללא הקדמה "דבר אחר" וכיו"ב)?

והקושיא היא גדולה יותר: במסכת ב"מ⁵ איתא (לגרסתנו) "כדי לחבבה כו' ריב"ח אמר כדי לשגר כו'", והרי הלשון "ריב"ח אמר" (שם בעל המאמר קודם תיבת אמר) מורה¹² שריב"ח חולק על הטעם "כדי לחבבה כו'". ואילו רש"י משנה וכותב "אמר ריב"ח", שלשון זה ("אמר" לפני ריב"ח) מורה¹² ש"כדי לשגר כו'" בא בהמשך ל"כדי לחבבה"?

ואע"פ שמסתמא מצא רש"י גירסא כזו — אינו מובן: מדוע בוחר רש"י גירסא בלתי רגילה?

ג. הביאור בכל הנ"ל:

מה שהוקשה לרש"י במ"ש "ויאמרו אליו" הוא:

בפשטות קשורה השאלה "אי' שרה אשתך" עם "לבשר את שרה"¹³. ולכן קשה מ"ש "ויאמרו" לשון רבים: הבשורה לשרה היתה רק ע"י מלאך אחד [כפי שמדייק רש"י לפנ"ז] "אחד לבשר את שרה". ולכן¹⁴

(8) לך לך יז, טז. יט. כא.

(9) יח, יו"ד.

(10) כנ"ל בקושיא הא'.

(11) כנ"ל בקושיא הד'.

(12) ראה שד"ח כללים (ח"א ע' מט וח"ז

ע' איתעה ואילך). וש"נ.

(13) כנ"ל ס"ב בקושיא הד'.

(14) כדפירש"י שם.

נאמר בפסוק שלאח"ז "ויאמר שוב שוב גוי והנה בן לשרה אשתך" — "ויאמר שוב שוב" [בלשון יחיד], וא"כ מדוע נאמר כאן "ויאמרו" לשון רבים, היינו שכל (ג') המלאכים שאלו "אי שרה"?

[ועפ"ז מתורץ מה שרש"י מעתיק גם תיבת "ויאמרו" — כיון שבא לפרש מדוע נאמר "ויאמרו" לשון רבים].

ועל זה מתרץ רש"י "למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה" — שהסיבה לכך שכל המלאכים שאלו "אי שרה אשתך" היא בגלל שצריך לשאול באכסניא לאיש על האשה.

וכיון שממ"ש "ויאמרו" (לשון רבים) מוכרח "שישאל אדם באכסניא כו" — הרי זה מכריח לומר שכאן עכ"פ הניקוד (על "איו" שב"אליו") שייך לפשוטו של מקרא, אע"פ שבכמה מקומות¹⁵ לא מפרש רש"י את הניקוד¹⁶, דכיון שצריך לשאול באכסניא (כולל גם "לאשה על האיש"), צ"ל "שאף לשרה שאלו איו אברהם".

והשאלה¹⁷ איך שייך שישאלו "איו אברהם", הרי אברהם הי' יחד עמהם — לא צריך רש"י להבהיר, כיון שמוכן מעצמו: בשעה ש"אל הבקר רץ אברהם"¹⁸ וכשדיבר עם ישמעאל "לחנכו במצוות"¹⁹ — רגעים אחדים אלו ניצלו המלאכים לשאול "איו אברהם".

ד. אך עדיין אינו מובן:

"שישאל אדם באכסניא" פירושו בפשטות ע"ד שאלת שלום²⁰, לשאול בשלומה, כך, שאין נפק"מ כלל היכן היא נמצאת, וא"כ מדוע שאלו המלאכים "אי שרה"?

ועל זה ממשיך רש"י "בב"מ אומרים .. כדי לחבבה .. כדי לשגר כו" — שזה שהמלאכים ביטאו את ה"לשאל באכסניא" בלשון "אי שרה" הי' "כדי לחבבה כו" ו"כדי לשגר כו".

ה. ובזה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה" — מתרץ שאלה נוספת:

15) לך לך טז, ה. ועוד.*
 16) ע"ד חסר שבמקרא שרש"י מפרשו ואלך. וש"נ.
 17) הד' דלעיל ס"א.
 18) יח, ז.
 19) פרש"י שם.
 20) וראה רש"י (ב"מ שם ד"ה על ידי. * מס' סופרים פ"ו ה"ג, אדר"נ פל"ז, ד: ועשר נקודות בתורה כו".
 1) ט, א. ועוד. — ראה לקו"ש חכ"ט ע' 52
 17) הד' דלעיל ס"א.
 18) יח, ז.
 19) פרש"י שם.
 20) וראה רש"י (ב"מ שם ד"ה על ידי. * מס' סופרים פ"ו ה"ג, אדר"נ פל"ז, ד: ועשר נקודות בתורה כו".
 1) ט, א. ועוד. — ראה לקו"ש חכ"ט ע' 52
 17) הד' דלעיל ס"א.
 18) יח, ז.
 19) פרש"י שם.
 20) וראה רש"י (ב"מ שם ד"ה על ידי. * מס' סופרים פ"ו ה"ג, אדר"נ פל"ז, ד: ועשר נקודות בתורה כו".

תיבה (או אות) שיש עלי' ניקוד — מורה שתיבה (או אות) זו שונה מתיבות אחרות. במה מתבטא השינוי? — אי אפשר לומר שהניקוד בא למחוק את התיבה לגמרי, דא"כ, למה נכתבה תיבה זו בכלל?! ובהכרח לומר שהניקוד מחליש את התיבה²¹, וכפי רש"י על "וישקהו"²²: "נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו"; ועד"ז הפירוש השני "נשקו בכל לבו" — לא נשיקת עשו ש"הלכה" ש"עשו שונא ליעקב",

או יתירה מזו, שהניקוד עוקר את התיבה — כפי רש"י על "ולא ידע בשכבה ובקומה"²³, שהניקוד על "ובקומה" בא לומר ש"בקומה ידע", אבל, כנ"ל, אינו עוקר לגמרי:

בהמשך למ"ש "ולא ידע בשכבה ובקומה" — מסופר בכתוב²³: "ויהי ממחרת גוי נשקנו יין גם הלילה גוי". ואינו מובן: כיון ש"בקומה ידע", לא הוצרך להיות "נשקנו יין"? אלא הביאור בזה, דמה ש"בקומה ידע" רק לוט ידע, אבל בנות לוט סברו שגם "בקומה" לא ידע, ולכן אמרו "נשקנו יין".

ו. ומזה מובן בנוגע לענינו — הניקוד על אי"ו שב"אליו": כיון שהאותיות אי"ו מנוקדות, הרי זה מורה שהשאלה "איו (אברהם)" לא היתה בתוקף כל כך.

ועפ"ז מתורץ²⁴ מה שהניקוד הוא על ג' אותיות — אע"פ שגם אם הניקוד הי' רק על הלמ"ד היינו דורשים את אותיות אי"ו (כי "כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב") — כי מזה שהניקוד הוא על אותיות אי"ו, יודעים, שהשאלה "איו אברהם" לא היתה בתוקף כ"כ [ועד"ז הוא בכל מקום שהנקודה רבה].

במה מתבטאת החלישות בשאלה "איו אברהם"? — הרי זה מובן ממה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה": כיון ששרה היתה צנועה — הרי מובן, שהשאלה "איו אברהם" ששאלו המלאכים אצל שרה היתה לא באופן של פרסום וגילוי, כי אם באופן של צניעות.

ועפ"ז מובן, שמה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה" — לא זו בלבד שאינו בסתירה לכך "שאף לשרה שאלו איו אברהם"²⁵, אלא אדרבה: עי"ז מבואר הניקוד על אותיות אי"ו.

24) קושיא הג' דלעיל ס"א.

25) וכקושיא הא' דלעיל ס"ב.

21) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 62.

22) וישלח לג, ד.

23) יט, לד.